

RECURS LA IMAGINARUL IDENTITAR: COVORUL BASARABEAN

Dr., conf. univ. Ana SIMAC
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion
Creangă”

Monografia dr., conf. univ. Varvara Buzilă (Varvara Buzilă. *Covoare Basarabene/Bessarabian carpets*. Institutul Cultural Român, București, 2013, 252 p.) a apărut dintr-o necesitate de a facilita atribuirea covoarelor basarabene în contextul internaționalizării acestor creații populare, proces ce se intensifică în ultimele decenii. Cartea era așteptată de publicul cititor din țară, contrariat de procesul înstrăinării covoarelor și de pierderea prestigiului ce-l aveau altădată în comunități. Era căutată și de publicul din afara ei, care are acces la aceste valori, dar nu totdeauna le poate atribui și aprecia.

Editată bilingv, în română și engleză, având un tiraj de 1 000 de exemplare, lucrarea răspunde de zideratelor timpului și datorită unei abordări moderne, complexe, recuperatoare. În istoriografia domeniului, cartea marchează 110 ani de la primul album de covoare basarabene, tipărit de Arbuzov la Odesa, și un veac de la editarea primului album *Ornamente ale covoarelor basarabene* la Leipzig, avându-l ca pictor pe A. Roemer, iar ca prefațator pe Paul Gore.

Monografia a fost prefațată de dr. Petre Guran, ex-directorul Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, istoric, un bun cunoscător și susținător al acestui domeniu. Relevând ascensiunea valorică a covoarelor basarabene și traseele răspândirii lor în lumea mare, Petre Guran încadrează lucrarea într-o nouă abordare a domeniului, precizând totodată: „Dincolo de anecdotic însă, numai o cunoaștere temeinică de natură etnologică, antropologică, pe de o parte, de factură artistică cultă, pe de altă parte, poate deschide calea unei recuperări sau reconstituiri a covorului basarabean nealterate de noi imperative ideologice” (p.8).

Sintagma *covoare basarabene* a fost aleasă pentru că aceste creații sunt cunoscute în Europa de la începutul sec. al XIX-lea și până în prezent anume sub acest nume.

Cartea cuprinde un text consistent în informații și analize alcătuit din 4 capitole. În primul capitol, *Descoperirea covoarelor basarabene în secolul al XIX-lea*, sunt elucidate contribuțiile majore la con-

Varvara Buzilă. *Covoare Basarabene/Bessarabian carpets*. Institutul Cultural Român, București, 2013, 252 p.

stituirea și perpetuarea covoristicii basarabene. În viziunea autoarei, acești contribuabili sunt trei: comunitățile rurale care au țesut de veacuri covoare și au cunoscut bine posibilitățile tehnice și artistice ale alesului ornamental; oamenii mai înstăriți (boierii, mazilii, răzeșii) care motivau țesătorii să dezvolte domeniul pentru a concura cu cel al altor tradiții culturale și care, în multe situații, au fost asimilate în măsura în care s-au potrivit preferințelor estetice ale localnicilor. „Din această conlucrare multiplă și coerentă au rezultat covoarele ce formează inconfundabila tradiție basarabeană” (p.14).

Cadrul larg de cuprindere a domeniului este mereu racordat, pentru exemplificare, la colecția Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, care deține în prezent peste 1 700 de covoare, fiind, precum e și firească, cea mai mare și cea mai reprezentativă. În capitolul *Din istoria constituirii colecției de covoare* sunt puse în valoare etapele de recunoaștere și apreciere socială a importanței covoarelor prin expoziții, publicații și formarea colecțiilor muzeale.

În capitolul *Simbioza caracteristicilor tehnice și practice ale covoarelor* sunt discutate competențele tehnice ale țesătorilor, care, în viziune UNESCO, sunt parte importantă a patrimoniului cultural imaterial. Obținerea unor fire de bună calitate din materia primă locală pentru a țese covoare rezistente în timp, experimentarea coloranților și a mordanților pentru a îmbogăți paleta lor cromatică, valorificarea tuturor posibilităților tehnice ale instalațiilor de țesut au avut ca rezultat constituirea unui fenomen distinct al covoristicii, ca parte a cunoașterii tehnice.

După același model diacronic, autoarea analizează și *Simbioza caracteristicilor artistice și sim-*

bolice ale covoarelor utilizând plenar metoda structuralist semiotică. „Privite din perspectiva mentalității tradiționale, covoarele ajunse la desăvârșire artistică nu au nimic în plus. Tot ce propun ca imagine este semnificativ” (p.34). În modelul lumii (*imago mundi*), înțeles ca spațiu universal al tuturor celor existente la care gândește mentalitatea populară, covorul reprezintă și el, ca și alte creații ale artei populare autentice, un microunivers, susține Varvara Buzilă. Chenarul reunește simbolistica apei și a trecerii, iar câmpul central – toate câte le-au dorit să le reprezinte țesătoarele cu gândul la cele sfinte. Căci, la acea vreme, imaginile lui aveau conținut sacru.

În lucrare sunt analizate mai multe tipuri de țesături, lăsate în umbră de cercetătorii predecesori. Este îmbogățit repertoriul motivelor, iar semnificația acestora este descifrată și în cadrul metatextului prezentat de covor. Cercetările de teren, întreprinse de-a lungul anilor, după metode riguroase, i-au permis autoarei să reabiliteze mai multe aspecte ale domeniului, insuficient cunoscute. „Secole la rând, motivele ornamentale ale țesăturilor au servit ca niște letopisețe pentru a transmite mesaje benefice în limbaj plastic. Iată de ce și astăzi, ca și altădată, covoarele înseamnă mult mai mult decât obiecte textile de împodobit interiorul locuinței. Prin intermediul țesutului firelor de lână, meșterițele au concentrat informație istorică, artistică, socială, prezentând-o într-un limbaj înțeles de toți membrii comunității tradiționale” (p.46).

În carte sunt prezentate imaginile și pașapoartele a 100 de covoare, dintre cele mai vechi, păstrate în patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. Și lucrările anterioare despre covoare s-au bazat pe colecțiile acestei instituții. Totuși, ca să observăm diferențele, trebuie să precizăm

că șaiszeci dintre ele cititorul le vede publicate pentru prima oară. În bună parte predecesorii au evitat covoarele pufoase ori cergile, crezându-le, probabil de influență străină. Dr. Varvara Buzilă citează documente istorice prin care demonstrează utilizarea cergilor în sec. al XIII-lea (p.29).

Cartea a apărut în cele mai bune condiții grafice, cum ne-a deprins de ceva vreme Editura Institutului Cultural Român din București, încât face cinste acestui domeniu de referință al culturii tradiționale. Ea a fost apreciată imediat și tirajul aproape că s-a epuizat, încât se poate discuta deja despre o altă ediție. La Salonul Internațional de Carte Bookfest 2013 de la București, unde fusese lansată în luna mai a anului trecut, a fost înalt apreciată de comunitatea științifică. Iar la Salonul Internațional de Carte, ediția a XXII-a, din același an, desfășurat la Biblioteca Națională din Chișinău, a obținut premiul Comisiei Naționale a Republicii Moldova pentru UNESCO.

Prestigiul covoarelor vechi basarabene peste hotare crește odată cu descreșterea numărului acestora în republică. Pentru valorificarea complexă a domeniului nominalizat, eforturile cercetătorilor urmează să fie dublate, contribuția lor urmând să fie multiplă. Această carte arată cât de multe putem întreprinde de acum încolo, recuperând metodic ceea ce este esențial atât pentru domeniul dat, cât și pentru cunoașterea culturii și societății în care covoarele au apărut, au cuprins în ele valențele gândirii noastre plastice și acum ne poartă cinstea departe de hotarele țării. Cel puțin pentru această conlucrare majoră la promovarea imaginii noastre în lume, suntem datori să continuăm cercetarea aprofundată a tradiției covoarelor care stă la baza tapiseriei moderne. Cartea dr., conf. univ. Varvara Buzilă deschide noi perspective asupra acestui fenomen.

